

สภาพ ปัญหา และแนวทางในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1.

A Study of Status, Problems, and Approaches of the Children Support System in Schools under the Yasothon Primary Educational Service Area Office 1.

อัญชลียา ยอดมัน¹ อานันต์ ทาปทา² ชวนคิด มะเสนะ³
Auntaleeya Yodmun¹, Arnan Tarpta², Chuankid Masena³

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสภาพปัญหา และแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 132 คน และครู จำนวน 331 คน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .87 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 รวมทุกด้าน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับน้อย

¹ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี (Master Degree in Educational Administration, Ubon Ratchathani Rajabhat University)

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี (Assistant Professor, Dr. Faculty of Humanity and Social Science, Ubon Ratchathani Rajabhat University)

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี (Assistant Professor, Dr. Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University)

2. การเปรียบเทียบสภาพและปัญหาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธา เขต 1 จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง และประสบการณ์ทำงาน พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธา เขต 1 ใน 5 ด้าน พบว่า ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โรงเรียนควรจัดทำข้อมูลนักเรียนตามสมุดรายนามของโรงเรียนเป็นรายบุคคล เป็นรายชั้นเรียน โดยครูประจำชั้นเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ ด้านการคัดกรองนักเรียน โรงเรียนควรดำเนินการวิเคราะห์เพื่อคัดกรองนักเรียนตามแบบฟอร์มบันทึกมาตรฐานของ สพฐ. ตามเกณฑ์การคัดกรอง ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน โรงเรียนควรดำเนินการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนทุกๆ ด้าน ส่งเสริมและพัฒนาด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วม ด้านการป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไข โรงเรียนควรใช้ระบบของกิจกรรมลูกเสือเข้ามาช่วยในการเรียนการสอนทักษะชีวิต ให้คำปรึกษานักเรียนที่มีปัญหาและแก่นักเรียนที่ทำผิดและกลุ่มเสี่ยงด้านทางเพศและยาเสพติด ด้านการส่งต่อนักเรียน โรงเรียนควรดำเนินการส่งต่อนักเรียนเมื่อจบการศึกษาระดับชั้นสูงสุด โดยจัดให้นักเรียนได้รับการแนะแนวจากโรงเรียนใกล้เคียง เพื่อให้นักเรียนได้เรียนต่อระดับชั้นมัธยมศึกษา 100% ทุกๆ ปี

คำสำคัญ : ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธา เขต 1

Abstract

The purposes of this research were to 1) study status, problems, and approaches of the children support system in schools under the Yasothorn Primary Educational Service Area Office 1, 2) compare opinions between administrators and teachers regarding status and problems on the children support system in schools under the Yasothorn Primary Educational Service Area Office 1, and 3) study for the approaches to develop the children support system in schools under the Yasothorn Primary Educational Service Area Office 1. Samples were 132 administrators and 331 teachers selected by using the simple random sampling method. The research instruments included a 5-rating scale questionnaire with reliability at .87. Statistics used in analyzing the data were percentage, average, standard deviation, and t-test.

Results of the research were indicated as follows:

1. The overall results of the children support system approach in schools under the Yasothorn Primary Educational Service Area Office 1 were found at high level and problems in approaching the children support system were at low level.

2. Results on the comparison of opinions between administrators and teachers towards the status and problems in approaching the children support system indicated that there were no significant difference regarding genders, positions, and years of experiences.

3. Approaches in developing the children support system in schools under the Yasothorn Primary Educational Service Area Office 1 were identified in 5 aspects. Results suggested that in the aspect of knowing students individually, the information of individual students should be recorded systematically by homeroom teacher. In the aspect of screening students, individual information should be analyzed by using the standard screening form provided by the Office of the Basic Education. In the aspect of supporting and developing students, schools should support and develop the desired characteristics with the emphasis on the community engagement. The aspect of preventing, assisting, and solving found that schools needed the involvement of boy scout activities in teaching and learning life skills, giving advices, and providing awareness of misbehaviors, sexual, and drugs. In the aspect of student transferring, schools should transfer students to secondary schools nearby for a 100% every year after their graduation.

Keywords: Children support system, Yasothorn Primary Educational Service Area Office 1

บทนำ

การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ก็เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งของการพัฒนา เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้ว ในเชิงลบก็ปรากฏผลกระทบด้วยเช่นกัน เป็นต้นว่าปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาการ

แข่งขันในรูปแบบต่างๆ ปัญหาครอบครัว ก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด การปรับตัวที่ไม่เหมาะสม หรืออื่นๆ ที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ภาพความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามความมุ่งหวังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกคน โดยเฉพาะบุคลากรครูทุกคนในโรงเรียน ซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่างๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนอย่างใกล้ชิด ด้วยความรักและเมตตาที่มีต่อศิษย์ และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโตองงาม เป็นบุคคลที่คุณค่าของสังคมต่อไป

นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษา ว่าต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) และแนวการจัดการศึกษายังได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนโดยยึดหลักว่า ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (มาตรา 22) ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสม ของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องหนึ่งที่กำหนดให้ดำเนินการ คือเรื่องความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (มาตรา 23 ข้อ (5)) ทั้งนี้การจัดกระบวนการเรียน ให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (จามจุรี จำเมือง 2558: 65)

โรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษา มีหน้าที่จัดการศึกษาให้กับนักเรียน โดยมีครูเป็นผู้ทำหน้าที่อบรมสั่งสอน เพื่อพัฒนาคนให้เป็นคนดี คนเก่ง และใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข การศึกษาของไทยในอดีต ครูมีหน้าที่ทั้งสอนหนังสือและสอนคนควบคู่กันไป ครูจะดูแลเอาใจใส่ลูกศิษย์อย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของสังคม ปัจจุบันครูส่วนใหญ่มุ่งเน้นการสอนหนังสือมากกว่าการสอนคน ทำให้การดูแลเอาใจใส่นักเรียนลดลง อันเป็นผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์และสร้างปัญหาให้กับสังคม ผลกระทบที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาด้านการเรียน นักเรียนขาดความสนใจในการเรียน มาโรงเรียนสาย และหนีเรียน ปัญหาด้านความประพฤติ เกี่ยวกับการแต่งกายผิดระเบียบ ก้าวร้าวไม่สุภาพ ปัญหาการขาดระเบียบวินัย ไม่ปฏิบัติตามระเบียบและข้อบังคับของโรงเรียน ปัญหาด้านยาเสพติด ทำให้พบว่านักเรียนมีการทดลองใช้สารเสพติด และมีการแพร่ระบาดของยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา ปัญหาการทะเลาะวิวาท เทียวเตร่ มั่วสุมทางเพศ ที่ก่อให้เกิดผลเสียแก่ตัวเอง

และสังคม ส่งผลต่อคุณภาพประชาชนของประเทศและความเจริญของประเทศ ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมคุณภาพของประชาชน คือการอบรมเลี้ยงดู และการจัดการศึกษา ครูจึงมีหน้าที่ดูแลส่งเสริม สนับสนุนป้องกัน และช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด บทบาทหน้าที่ของครูนอกจากให้ความรู้ด้านวิชาการและวิชาชีพแล้ว ครูต้องรู้หลักจิตวิทยา ที่เป็นศาสตร์เกี่ยวกับพฤติกรรมและการกระทำของเด็ก เพื่อช่วยเหลือเด็กตามวัยและพัฒนาการต่างๆ ดังนั้นจึงจำเป็นที่นักเรียนต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างดีจากพ่อแม่เมื่ออยู่ที่บ้าน และจากครูเมื่อมาอยู่ที่โรงเรียน ทำให้เกิดสัมพันธภาพระหว่างครูกับศิษย์ใกล้เคียงกันกับสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาและบุตร ผู้บริหารสถานศึกษาก้เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อบรรลุจุดหมายของการศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องมีศักยภาพ สมรรถภาพและคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมจริยธรรม เพื่อดำเนินการให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมาย และจุดมุ่งหมายของการบริหาร ที่มุ่งหวังให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รวมถึงวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547: 8) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธรเขต 1 ได้ดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามแนวทางการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยให้สถานศึกษาในสังกัด จัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อวางแผนและจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนา ช่วยเหลือ ป้องกันและแก้ไขปัญหาให้แก่นักเรียนในแต่ละด้าน แต่การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1 ส่วนใหญ่ยังไม่บรรลุเป้าหมายตามแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เนื่องจากสถานศึกษามีความแตกต่างหลากหลายทั้งรูปแบบการบริหารจัดการ ช่วงชั้นที่เปิดสอน วัยของนักเรียนที่ต้องใช้จิตวิทยาและทักษะในการทำความเข้าใจนักเรียนที่แตกต่างกัน ความรู้และความสามารถของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาแต่ละแห่ง ซึ่งล้วนแต่เป็นปัญหา อุปสรรคต่อการดำเนินงานทั้งสิ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1, 2558: 12)

จากเหตุผลที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา สภาพปัญหา และแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยเอง ต่อผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บังคับบัญชาระดับสูงขึ้นไปและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้สถานศึกษามีมาตรฐานในการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นคนดี มีความรู้ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการดำเนินการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งจำแนกตาม เพศ ตำแหน่งและประสบการณ์ และแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ประชากร

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 2,508 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 193 คน และครู จำนวน 2,315 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูจากสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 463 คน โดยแยกตามสัดส่วนเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 132 คน และครู จำนวน 331 คน ได้มาโดยสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ สถานะภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม 1. เพศ ชาย หญิง 2. ตำแหน่งผู้บริหารและครู 3. ประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 5 ปีและมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป

ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพ ปัญหา และแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้านดังนี้

1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนาเด็กนักเรียน
4. ด้านการป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไข

5. ด้านการส่งต่อนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 1 มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) สำหรับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t

ตอนที่ 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามมาตรการวัดของลิเคอร์ท เป็นแบบสอบถามสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา กำหนดน้ำหนักคะแนนเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 รวมทุกด้าน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับน้อย

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 จำแนกตาม เพศ ตำแหน่ง และประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกัน พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 ใน 5 ด้าน พบว่า 3.1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โรงเรียนควรจัดทำข้อมูลนักเรียนตามสมุดรายนามของโรงเรียนเป็นรายบุคคล เป็นรายชั้นเรียน โดยครูประจำชั้นเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ 3.2) ด้านการคัดกรองนักเรียน โรงเรียนควรดำเนินการวิเคราะห์เพื่อคัดกรองนักเรียนตามแบบฟอร์มบันทึกมาตรฐานของ สพฐ. ตามเกณฑ์การคัดกรอง 3.3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน โรงเรียนควรได้ดำเนินการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนทุก ๆ ด้าน ตามนโยบายของโรงเรียนให้สอดคล้องกับ สพฐ. และสพป. ชัยโสธร เขต 1 ส่งเสริมและพัฒนา ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งด้านวิชาการ และด้านกีฬา และชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน 3.4) ด้านการป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไข โรงเรียนควรใช้ระบบของกิจกรรมลูกเสือเข้ามาช่วยในการเรียนการสอนทักษะชีวิตให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่มีปัญหาและแก่นักเรียนที่ทำผิดและกลุ่มเสี่ยงทางเพศและยาเสพติด 3.5) ด้านการส่งต่อนักเรียน โรงเรียนควรดำเนินการส่งต่อนักเรียน เมื่อจบการศึกษาระดับชั้นสูงสุด โดยจัดให้นักเรียน

ได้รับการแนะนำจากโรงเรียนใกล้เคียง เพื่อให้นักเรียนได้เรียนต่อระดับชั้นมัธยมศึกษา 100% ทุกๆ ปี

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และแนวทางในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 มีประเด็นที่จะมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 รวมทุกด้าน โดยพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประพนอม แก้วสวัสดิ์ (2556:94) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัย สภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 พบว่าผู้บริหารและครู มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ด้านการรู้จัก นักเรียนเป็นรายบุคคล มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงสุด ได้แก่ โรงเรียนมีแผนและปฏิทินปฏิบัติงานการรู้จักข้อมูลพื้นฐานนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเตรียมความพร้อม รองลงมา ได้แก่ ครูและผู้บริหารได้ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และอันดับที่ 3 ได้แก่ ครูได้สรุปผลและรายงานผลเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลต่อผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งตามลำดับ ส่วนข้อที่ผู้บริหาร และครูเห็นว่ามีสภาพการดำเนินงานต่ำกว่าข้ออื่นๆ ได้แก่ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 ที่มีเพศ ตำแหน่ง และ ประสบการณ์ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อสภาพ ปัญหา และแนวทางในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้โรงเรียนดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีส่วนร่วมทุกคน จึงทำให้ ผู้บริหาร และครูมีความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะนุช นารอง (2550 : 102) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัย ความคิดเห็นของครูที่มีเพศต่างกัน ว่ามีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูใน สถานศึกษาชั้นพื้นฐานศูนย์อำนวยการเครือข่ายภูพานทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และ

จำแนกเป็นรายด้านพบว่า การคัดกรองนักเรียนและการส่งเสริมนักเรียน ครูมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ส่วนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การป้องกันปัญหา และการส่งต่อ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล มะลิวัลย์ (2552: 121) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ สภาพการบริหารงานตามมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 จังหวัดตรัง การเปรียบเทียบ สภาพการบริหารงานตามมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 จังหวัดตรัง จำแนกตามตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน พบว่า ผู้บริหาร และครู ที่มีตำแหน่งและประสบการณ์การทำงาน ต่างกัน มีสภาพการบริหารงานตามมาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 จังหวัดตรัง ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 ใน 5 ด้าน พบว่า

3.1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โรงเรียนจัดทำข้อมูลนักเรียนตามสมุดรายนามของโรงเรียนเป็นรายบุคคล เป็นรายชั้นเรียนโดยครูประจำชั้นเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ

3.2) ด้านการคัดกรองนักเรียน โรงเรียนดำเนินการวิเคราะห์เพื่อคัดกรองนักเรียนตามแบบฟอร์มบันทึกมาตรฐานของ สพฐ. ตามเกณฑ์การคัดกรอง

3.3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน โรงเรียนได้ดำเนินการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนทุก ๆ ด้าน ตามแนวนโยบายของโรงเรียนให้สอดคล้องกับ สพฐ. และสพป. ยโสธร เขต 1 ส่งเสริมและพัฒนาด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งด้านวิชาการและด้านกีฬา รวมทั้งชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน

3.4) ด้านการป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไข การป้องกัน ช่วยเหลือ และแก้ไขนักเรียน โรงเรียนได้ดำเนินการป้องกันโดยใช้ระบบของกิจกรรมลูกเสือเข้ามาช่วยในการเรียนการสอนทักษะชีวิต และมีเจ้าหน้าที่ตำรวจมาดำเนินการจัดกิจกรรมและร่วมสอนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันนักเรียนจากสิ่งเสพติด ให้คำปรึกษา นักเรียนที่มีปัญหาและแก้ไข นักเรียนที่ทำผิดและกลุ่มเสี่ยงทางเพศและยาเสพติด

3.5) ด้านการส่งต่อนักเรียน โรงเรียนได้ดำเนินการส่งต่อนักเรียน เมื่อจบการศึกษาระดับชั้นสูงสุด คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยจัดให้นักเรียนได้รับการแนะแนวจากโรงเรียนใกล้เคียง เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนต่อระดับชั้นมัธยมศึกษา 100% ทุก ๆ ปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของของวาสนา บุญทอง (2552:98) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในเขตคุณภาพนาดี 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่าการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในเขตคุณภาพนาดี 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรีเขต 2 โดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความร่วมมือของผู้ปกครอง นักเรียนในการให้ข้อมูลกับโรงเรียน การส่งเสริม สนับสนุน และให้ความสำคัญในการดำเนินงานจัดทำข้อมูลนักเรียนเป็น

รายบุคคล และความไม่ยุ่งยากในการออกเยี่ยมบ้านนักเรียนของครูที่ปรึกษา ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในเขตคุณภาพนาดี 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรีเขต 2 โดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการมีส่วนร่วมในการจัดทำเกณฑ์การแบ่งกลุ่มนักเรียนของครูที่ปรึกษา การมีส่วนร่วมในการแบ่งกลุ่มนักเรียนจากผู้ปกครองและความถูกต้องของผลการวิเคราะห์พฤติกรรมนักเรียนในการแบ่งกลุ่มนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในเขตคุณภาพนาดี 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรีเขต 2 โดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมโฮมรูมและบันทึกความสม่ำเสมอในการจัดกิจกรรมก่อนเรียนให้กับนักเรียน และการให้ความสำคัญกับกิจกรรมก่อนเรียนของครูที่ปรึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สถานศึกษามีการจัดความสอดคล้องในการจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนกับความต้องการของนักเรียน ความพร้อมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนของครูที่ปรึกษา ความสม่ำเสมอในการจัดกิจกรรมก่อนเรียนให้กับนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในเขตคุณภาพนาดี 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรีเขต 2 โดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสัมพันธ์ภาพระหว่างครูที่ปรึกษากับนักเรียน มาตรการที่ให้ครูที่ปรึกษาดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียนที่ชัดเจนโดยเน้นการปฏิบัติจริง และความศรัทธาน่าเชื่อถือของนักเรียนต่อครูที่ปรึกษา ด้านการส่งต่อนักเรียน พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในเขตคุณภาพนาดี 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรีเขต 2 โดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ความพยายามของครูที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหา นักเรียนก่อนการส่งต่อนักเรียน ความพร้อมของนักเรียนในการรับความช่วยเหลือจากครูที่ปรึกษาและบุคลากรอื่น และความสม่ำเสมอในการติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. สถานศึกษาควรจัดให้มีครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนวโดยเฉพาะ เพื่อเป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาของนักเรียน
2. สถานศึกษาควรจัดกิจกรรม เพื่อการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ เป็นบุคคลที่มีคุณภาพและคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยมีการใช้รูปแบบที่หลากหลายตามสภาพและความเหมาะสม เช่น การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) การประชุมผู้ปกครอง โครงการพิเศษต่างๆ เป็นต้น

3. สถานศึกษาควรส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหายุ่งยากซับซ้อนและต้องการความช่วยเหลือเฉพาะทาง ให้ผู้เชี่ยวชาญหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อรับการช่วยเหลือต่อไป

4. โรงเรียนควรประเมินผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อจะได้ข้อมูลสารสนเทศที่จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน

2. ควรมีการวิจัยสภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้เป็นอย่างดีด้วยความอนุเคราะห์จาก ผศ.ดร.อานันท์ ทาปทา ผศ.ดร.ชวนคิด มะเสนา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งตลอดมา ผู้วิจัยซาบซึ้งในความกรุณาและความเป็นแบบอย่างที่ดีของท่านเป็นอย่างมาก

ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณ คุณแม่มาลี กล้าหาญ และคุณแม่สมคิด ยอดมัน ที่สนับสนุนการศึกษาและคอยเป็นกำลังใจอย่างดียิ่งตลอดระยะเวลาที่ศึกษาและทำการวิจัย คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้แก่ บิดา มารดา และครูอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย

เอกสารอ้างอิง

เขตพื้นที่การศึกษา ยโสธร, สำนักงาน. (2558). *แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. ยโสธร: พิมพ์ดีการพิมพ์.

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,สำนักงาน. (2547). *การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (รสป).

จามจุรี จำเมือง. (2558). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : ไฮเอ็ดพับลิชชิง.

นฤมล มะลิวัลย์. (2552). *สภาพการบริหารงานตามมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13 จังหวัดตรัง*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลลา.

ปิยะนุช นารอง. (2550). *การศึกษาปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ศูนย์อำนาจการเครือข่ายภูพานทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

- ประนอม แก้วสวัสดิ. (2556). สภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- วาสนา บุญทอง. (2552). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในเขตคุณภาพนาดี 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยปทุมธานี.